

ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З ПЕРЕКЛАДУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НІМЕЧЧИНИ

КОНОНЧУК І. В., старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: inna.kononchuk@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена розгляду питання змісту програм підготовки бакалаврів з перекладу в класичних університетах і університетах прикладних наук Німеччини. Встановлено, що між програмами різних університетів є відмінності у пропозиції дисциплін, кількості кредитів і змісті модулів. Визначено, що спільним є структурний поділ бакалаврських програм підготовки перекладачів, який охоплює три блоки: обов'язкових дисциплін, дисциплін обов'язкового вибору, дисциплін вільного вибору. Програми університетів прикладних наук є більш практикоорієнтованими у порівнянні з програмами класичних університетів.

Ключові слова: заклади вищої освіти Німеччини, підготовка бакалаврів, перекладач.

Актуальність (Introduction).

Професія перекладача завжди була затребуваною на ринку праці, оскільки представники цієї професії є мовними посередниками у всіх сферах міжнародної співпраці. Особливої актуальності питання забезпечення якісної підготовки перекладачів набуло останнім часом у контексті інтенсивного руху України на шляху до інтеграції у Європейський Союз. Тому з цих міркувань важливим є вивчення досвіду навчання перекладачів саме у європейських країнах. З одного боку, міжнаціональні й міждержавні контакти між європейськими партнерами у межах Євросоюзу завжди були більш тісними, ніж поза його межами, тож у цих країнах вже склались чіткі вимоги до професійної компетентності перекладачів. З іншого боку, заклади вищої освіти, які пропонують бакалаврські й магістерські програми підготовки перекладачів, мають цінний багаторічний досвід навчання цих фахівців. Крім того, вони орієнтовані на забезпечення потреб і запитів роботодавців, формуючи відповідним чином змістове наповнення своїх програм. Оскільки у недалекому майбутньому спектр задіяності вітчизняних перекладачів буде більш ши-

роким, ніж він є нині, тому варто використати вже набутий досвід їхньої підготовки у Європі, зокрема, у Федеративній Республіці Німеччина.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Вітчизняними науковцями вивчались окремі аспекти підготовки перекладачів у зарубіжних університетах різних країн. Березова Л. С. [2], Шапран О. І., Мужель Д. С. [7] досліджували особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти Франції. Сергєєва О. В. [5] вивчала практичну підготовку перекладачів в університетах Великої Британії. Скиба К. М. [6] конкретизувала особливості й сутність підготовки перекладачів в університетах Канади. Зміст і структура навчальних планів і програм підготовки магістрів перекладу в університетах Канади були предметом дослідження Головацької Ю. Б. [3]. Структуру і зміст освітніх програм професійної підготовки перекладачів в університетах Німеччини аналізувала Н. В. Левицька [4]. Амеліна С. М., Тарасенко Р. О. визначили особливості інформаційно-технологічної підготовки майбутніх перекладачів у

вищих навчальних закладах Німеччини [1].

Водночас змістові аспекти підготовки бакалаврів з перекладу у закладах вищої освіти Федеративної Республіки Німеччина потребують більш детального розгляду.

Мета (Purpose). Мета статті полягає у визначенні основних змістових особливостей підготовки перекладачів освітнього рівня «Бакалавр» у закладах вищої освіти Німеччини.

Методи (Methods). Для досягнення заявленої мети були використані методи: аналізу і синтезу (під час вивчення педагогічних і методичних публікацій); метод зіставлення для порівняння змісту програм підготовки бакалаврів з перекладу у німецьких і зарубіжних закладах вищої освіти; метод узагальнення для формулювання висновків проведеного дослідження.

Результати (Results). Вивчаючи програми підготовки перекладачів освітнього рівня «Бакалавр», доцільно звернути увагу насамперед на програму Лейпцигського університету (Universität Leipzig), який має багаторічний досвід підготовки цих фахівців. Бакалаврська програма з перекладу спрямована на набуття студентами теоретико-методичних знань і практичних умінь з письмового й усного перекладу. У змісті програми також передбачено ознайомлення з культурами тих країн, мова яких вивчається, а також технологій у сфері перекладу.

Щодо особливостей змісту бакалаврської й магістерської програм їхні розробники застерігають від хибного уявлення про те, що бакалаврська програма має більш практичне спрямування, а магістерська – більш теоретичне. Бакалаврська програма побудована таким чином, що спочатку здобувачам надається міцний теоретичний фундамент, а потім, спираючись на нього, вони набувають широкий спектр практичних умінь і навичок, необхідних для перекладацької діяльності.

Водночас підготовка бакалаврів з перекладу у Лейпцигському університеті має відносно загальний характер. Оскільки професійна діяльність перекладачів є дуже різноманітною, то, на думку представників університету, підготувати студентів спеціально до роботи у конкретних сферах неможливо (наприклад, перекладачів патентів). Тому метою навчання є набуття й розвиток таких знань, умінь і навичок:

- впевнене володіння робочими мовами;
- методичні та теоретичні знання для цілеспрямованого вирішення типових проблем перекладу;
- здатність самостійно працювати над науковою або практичною проблемою;
- знання культурних контекстів та особливостей, що стосуються письмового та усного перекладу;
- знання термінологічних і лексикографічних засобів і методів;
- володіння сучасними професійними інструментами [11].

Необхідним є розвиток мовною компетентності з обраної іноземної мови, таким чином ще на початку навчання створюється фундамент як для вивчення подальших модулів тією ж іноземною робочою мовою, так і для майбутньої перекладацької діяльності. Для всіх модулів, пов'язаних з іноземними мовами, незалежно від того, чи є вони профільними або вибірковими, початковий рівень у першому семестрі становить B2 для англійської мови та B1 для інших мов.

Бакалаври отримують спочатку базові, а згодом і поглиблені знання з перекладознавства, які стосуються різних питань процесу письмового та усного перекладу. Вони знайомляться з різними перекладознавчими моделями та методами, вчать розпізнавати і вирішувати перекладацькі проблеми – загальні й специфічні для обраних мовних пар. Навчання усному перекладу з

іноземної мови та оволодіння основними перекладацькими навичками і техніками здійснюється на основі різних типів текстів, пов'язаних із практикою.

Бакалаврська програма «Переклад» передбачає навчальне навантаження студента в обсязі 180 кредитів, які розподіляються таким чином:

- обов'язкові й вибіркові дисципліни з фаху, бакалаврська робота (90 кредитів);
- дисципліни вільного вибору, до яких відносять, зокрема, другу іноземну мову (60 кредитів);
- ключові кваліфікації, які можна обирати для конкретного фаху, на факультеті або поза його межами (30 кредитів).

Співвідношення трьох основних складників бакалаврської програми з перекладу представлено на рисунку 1.

Бакалаврська програма з перекладу Гайдельберзького університету імені Рупрехта-Карла (Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg) містить 180 кредитів з обов'язкових та вибіркових дисциплін. Її структура є модульною, тобто складається з навчальних модулів у галузі перекладу і науки обсягом 113 кредитів, у галузі предметних та міждисциплінарних додаткових кваліфікацій обсягом 55 кредитів, з яких 20 кредитів відводиться на міждисциплінарні компетенції, а також бакалаврської роботи обсягом 12 кредитів. Не пізніше кінця другого семестру студенти повинні обов'язково скласти орієнтаційний іспит, за яким вони отримують 20 кредитів у галузі перекладу і науки.

Рис. 1. Основні складники бакалаврської програми з перекладу Лейпцигського університету [11]

Навчання за цією програмою передбачає засвоєння 14 обов'язкових

модулів, двох модулів обов'язкового вибору, двох модулів вільного вибору,

одого екзаменаційного модуля та стажування тривалістю щонайменше шість тижнів в іншомовній країні. Предметний модуль надає студентам наукові основи в галузі лінгвістики та перекладознавства. На заняттях із загального та спеціалізованого курсу мови і перекладу студенти вивчають основи відповідних предметних галузей трьома мовами – основною мовою, першою та другою іноземними мовами. Випускники володіють двома іноземними мовами щонайменше на рівні С1 відповідно до Європейських рекомендацій з мовної освіти [10].

Основна частина змістового наповнення програми з перекладу Гайдельберзького університету спрямована на формування компетентності у перекладі текстів загальної та технічної тематики. Студенти набувають здатності застосовувати знання мовних і культурних особливостей мов, які вивчаються; здійснювати переклад у обраних мовних парах, а також обґрунтувати свій переклад. При цьому вони навчаються використовувати відповідні допоміжні засоби, до яких належать одномовні й багатомовні довідники, спеціалізовані термінологічні бази даних, онлайн-словники, САТ-інструменти, інструменти локалізації, програми-конкорданси. Це надає майбутнім перекладачам змогу у подальшому самостійно здійснювати пошук і опрацювання додаткової інформації.

У межах бакалаврської програми «Міжнародна комунікація і переклад» Університету Гільдесгайм (Universität Hildesheim) передбачено два варіанти навчання (А або В). Обравши варіант А, студенти вивчають дві іноземні мови. Зміст цього варіанту бакалаврської програми показано на рисунку 2. Ті, хто обрав варіант В, вивчають одну іноземну мову, а решту кредитів здобувають за

рахунок дисциплін прикладного спрямування та модулів з блоку обов'язкового вибору. Крім того, пропозиція дисциплін постійно розширюється здебільшого в напрямі інформаційних технологій і міжкультурної комунікації.

Навчання починається із засвоєння основ лінгвістики і перекладознавства. Зокрема, студенти вивчають способи перекладу й ознайомлюються з різноманітністю перекладацьких процесів. На першому етапі вони також повинні оволодіти навичками усного та писемного мовлення обраними іноземними мовами принаймні до рівня В2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Спираючись на базові знання, отримані на першому курсі, студенти продовжують навчання вивченням модуля «Культурологічна компетентність і перекладацька компетентність», в межах якого вони ознайомлюються з реаліями мовного і культурного простору обраної іноземної мови. Продовження вивчення перекладознавства допомагає краще розуміти іншомовні тексти, а також професійно виконувати перекладацькі завдання. Починаючи з третього курсу, здійснюється розвиток навичок лінгвістичного та лінгвокомпаративного аналізу тексту, поглиблення іншомовної комунікативної компетентності й компетентність перекладацьких навичок, особливо щодо різних типів текстів та цільових груп.

Починаючи з третього курсу, студентам пропонують зробити вибір щодо спеціалізації. З цією метою вони можуть вибрати один із таких обов'язкових вибіркових модулів: «Комунікація в організаціях», «Мова і культура», «Спеціалізована комунікація», «Усний переклад», «Перекладацька компетентність», «Мова і медіа».

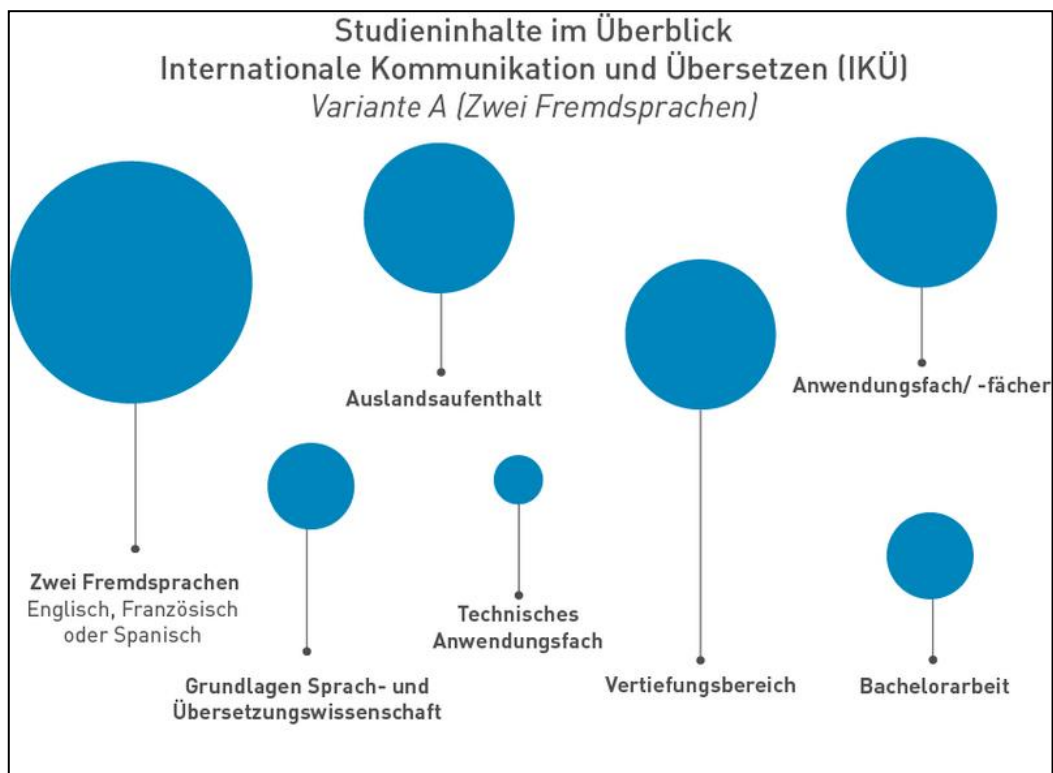

Рис. 2. Зміст бакалаврської програми «Міжнародна комунікація і переклад» Університету Гільдесгайм [9]

Варто зауважити, що підготовку перекладачів у Німеччині здійснюють не тільки класичні університети, але й університети прикладних наук. Зокрема, Університет прикладних наук Вюрцбург-Швайнфурт (Technische Hochschule Würzburg-Schweinfurt) пропонує бакалаврську програму «Спеціалізований переклад (Економіка/Техніка)» [8]. Оскільки програми закладів вищої освіти такого типу є більш практикоорієнтованими у порівнянні з класичними університетами, то їх зміст дещо відрізняється від змісту програм, пропонованих традиційно. У Вюрцбург-Швайнфурті більша частина навчального навантаження відведена на практичний курс обраної іноземної мови, курс письмового перекладу, перекладознавство, міжкультурну компетентність, наукову компетентність, курс усного перекладу, спеціалізований переклад. Обсяг дисциплін перекладацького спрямування варіюється від 10 кредитів на першому

курсі до 15 кредитів на третьому і четвертому курсах.

Висновки і перспективи (Discussion). На основі вивчення змістових аспектів підготовки бакалаврів з перекладу у закладах вищої освіти Федеративної Республіки Німеччина можна зробити такі висновки:

Програми підготовки майбутніх перекладачів освітнього ступеня «Бакалавр» пропонуються у Німеччині у класичних університетах і в університетах прикладних наук.

Програми з перекладу відрізняються своїм змістом, що відображається і у їх назвах – «Переклад», «Перекладознавство», «Міжнародна комунікація і переклад», «Спеціалізований переклад».

Структура бакалаврських програм передбачає наявність обов'язкових дисциплін, дисциплін обов'язкового вибору і дисциплін вільного вибору. Спільним для розглянутих програм є вивчення практичного курсу обраної іно-

земної мови, перекладу, практики (також закордонної); написання і захист бакалаврської роботи.

Список використаних джерел

1. Амеліна С. М., Тарасенко Р. О. Особливості інформаційно-технологічної підготовки майбутніх перекладачів у вищих навчальних закладах Німеччини. Вища школа. 2014. № 8. С. 94-100.

2. Березова Л. С. Порівняльний аналіз структури і змісту навчальних планів професійної підготовки перекладачів у ЗВО України і Франції. Освітній вимір: зб. науков. праць. Вип. 2 (54). Кривий Ріг, 2020. С. 7-19.

3. Головацька Ю. Б. Зміст та структура навчальних планів і програм підготовки магістрів перекладу в університетах Канади. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Сер.: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. Випуск 41. Вінниця, 2014. С. 415–419.

4. Левицька Н. В. Структура і зміст освітніх програм професійної підготовки перекладачів в університетах Німеччини. Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород: Говерла, 2013. Вип. 29. С. 81–84.

5. Сергеева О. В. Зміст професійного навчання майбутніх перекладачів в університетах Великої Британії. Молодь і ринок. Дрогобич, 2011. Вип. 11. С. 137–141.

6. Скиба К. Особливості та сутність підготовки перекладачів в університетах Канади. Молодь і ринок. Дрогобич, 2014. № 3 (110). С. 88–92.

7. Шапран О. І., Мужель Д. С. Порівняльний аналіз особливостей професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти Франції та України.

8. BA Fachübersetzen. Technische Hochschule Würzburg-Schweinfurt. URL:

<https://fang.thws.de/fachuebersetzen/bachelor-fachuebersetzen/>

9. Internationale

Kommunikation und Übersetzen. Bachelor of Arts (B.A.). URL: <https://www.uni-hildesheim.de/studium/studienangebot/bachelorstudium/internationale-kommunikation-und-uebersetzen-bachelor-of-arts-ba/>

10. Modulhandbuch Bachelor-Studiengang Übersetzungswissenschaft. Online: https://www.uni-heidelberg.de/md/sued/imstudium/modulhandbuch_bauew_po_2016_v5_august_2020.pdf

11. Studienführer. Bachelor of Arts. Translation. Universität Leipzig. 2016.

References

1. Amelina S. M., Tarasenko R. O. Osoblyvosti informatsiino-tekhnologichnoi pidhotovky maibutnykh perekkladachiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Nimechchyny. Vyshcha shkola. 2014. № 8. S. 94-100.

2. Berezova L. S. Porivnialnyi analiz struktury i zmistu navchalnykh planiv profesiinoi pidhotovky perekkladachiv u ZVO Ukrainy i Frantsii. Osvitnii vymir: zb. naukov. prats. Vyp. 2 (54). Kryvyi Rih, 2020. S. 7-19.

3. Holovatska Yu. B. Zmist ta struktura navchalnykh planiv i proqram pidhotovky mahistriv perekladu v universytetakh Kanady. Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Ser.: Pedahohika i psykholohiia: Zb. nauk. prats. Vypusk 41. Vinnytsia, 2014. S. 415–419.

4. Levytska N. V. Struktura i zmist osvitnikh proqram profesiinoi pidhotovky perekkladachiv v universytetakh Nimechchyny. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: Serii: Pedahohika. Sotsialna robota. Uzhhorod: Hoverla, 2013. Vyp. 29. S. 81–84.

5. Sierhieieva O. V. Zmist profesiinoho navchannia maibutnykh

perekladachiv v universytetakh Velykoi Brytanii. Molod i rynek. Drohobych, 2011. Vyp. 11. S. 137–141.

6. Skyba K. Osoblyvosti ta sutnist pidhotovky perekladachiv v universytetakh Kanady. Molod i rynek. Drohobych, 2014. № 3 (110). S. 88–92.

7. Shapran O. I., Muzhel D. S. Porivnialnyi analiz osoblyvostei profesiinoi pidhotovky maibutnikh perekladachiv u zakladakh vyshchoi osvity Frantsii ta Ukrainy.

8. BA Fachübersetzen. Technische Hochschule Würzburg-Schweinfurt. URL: <https://fang.thws.de/fachuebersetzen/bachelor-fachuebersetzen/>

9. Internationale Kommunikation und Übersetzen. Bachelor of Arts (B.A.). URL: <https://www.uni-hildesheim.de/studium/studienangebot/bachelorstudium/internationale-kommunikation-und-uebersetzen-bachelor-of-arts-ba/>

10. Modulhandbuch Bachelor-Studiengang Übersetzungswissenschaft. Online: https://www.uni-heidelberg.de/md/sued/imstudium/modulhandbuch_bauew_po_2016_v5_august_2020.pdf

11. Studienführer. Bachelor of Arts. Translation. Universität Leipzig. 2016.

CONTENT ASPECTS OF BACHELOR'S TRAINING IN TRANSLATION IN GERMAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Kononchuk I.

Abstract. *The article deals with the issue of the content of bachelor's degree programmes in translation at classical and applied universities in Germany. The issue of ensuring quality training of translators has become particularly relevant in recent years in the context of Ukraine's intensive movement towards integration into the European Union. It has been established that there are differences between the programmes of different universities in terms of the courses offered, the number of credits and the content of the modules. It has been determined that the structural division of bachelor's degree programmes in translation training is common, which includes three blocks: compulsory subjects, compulsory electives, and free choice subjects. The programmes under consideration have in common the following: studying a practical course in the chosen foreign language, translation, internships (including foreign ones); writing and defending a bachelor's thesis. The programmes of universities of applied sciences are more practice-oriented than those of classical universities. The Bachelor's degree programme in Translation at the University of Leipzig is aimed at providing students with theoretical and methodological knowledge and practical skills in translation and interpreting. The programme also provides for an introduction to the cultures of the countries whose languages are studied, as well as translation technologies. The bachelor's degree programme in Translation provides for a student's academic workload of 180 credits. The structure of the bachelor's degree programme in translation at Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg is modular and consists of modules in translation and science, subject-specific and interdisciplinary additional qualifications, and a bachelor's thesis. The main part of the content of the University of Heidelberg's translation programme is aimed at developing competence in translating general and technical texts. The main part of the content of the translation programme at the University of Heidelberg is aimed at developing competence in translating texts of general and technical subjects. Students acquire the ability to apply their knowledge of the linguistic and cultural peculiarities of the languages they study; to translate in selected language pairs; and to justify their translation. At the same time, they learn to use appropriate auxiliary tools, including monolingual and multilingual reference*

© Конончук І. В.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 14(1) 2023

books, specialised terminology databases, online dictionaries, CAT tools, localisation tools, and concordance software. This enables future translators to search for and process additional information on their own. There are two study options (A or B) within the Bachelor's degree programme in International Communication and Translation at the University of Hildesheim. By choosing option A, students study two foreign languages. Those who choose option B study one foreign language, and the rest of the credits are obtained through applied disciplines and modules from the compulsory elective block. In addition, the offer of disciplines is constantly expanding, mainly in the area of information technologies and intercultural communication. Translation programmes differ in their content, which is reflected in their titles: Translation, Translation Studies, International Communication and Translation, and Specialised Translation. Higher education institutions that offer bachelor's and master's degree programmes in translation have valuable years of experience in training these professionals. In addition, they are focused on meeting the needs and demands of employers, shaping the content of their programmes accordingly. Since the range of employment of domestic translators will be wider than it is today in the near future, it is worthwhile to use the experience gained in training them in Europe, particularly in the Federal Republic of Germany.

Keywords: *German higher education institutions, bachelor's degree, translator.*